

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

אמור

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת אמור

- א בחשיבה כאורה - בעת החשיבה כבר יבין שהכל אורה וטובה.
- ג בדבר ה' - בשיאמין שאין טבע יתהפך הכל לטובה.
- ד 'להזהיר' גדולים - חינוך הקטנים ע"י מעשיהם של הגדולים.
- ה תספרו חמישים יום - מעלת ימי הספירה.
- ו לב טוב - להפוך לבבנו לטוב בימי הספירה.
- זא בצדק תשפוט - כמה עצות לדון לבף זכות.
- זט רואה ננעי עצמו - מדוע ידין לבף חובה.

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל': 052-7627127

פרשת אמור

אשר אירע עמו, אף שעדיין אינו מבין מה טובה יש בזה^א. ושלא יהיה כענין מה שאמרו בגמרא (נדה לא). מעשה באחד שרצה לילך בספינה וישב לו קוץ ברגלו, אדהכי והכי הפליגה הספינה והוא נשאר מאחור - ביבשה, התחיל להתרעם, ואח"כ שמע שמבעה הספינה בים וחזר והודה לה', כי באמת, אין זה 'תכלית' האמונה, אלא שגם בעת החשיכה לא יתרעם אלא מיד יודה לה' כי טוב הוא^ב. וזהו וכי תזכרו זבח תודה לה' לרצונכם תזכרו דבוראי אחרי שהישועה יגיע תזכרו

כחשיכה כאורה - בעת החשיכה כבר יבין שהכל אורה וטובה בפרשתן (כב כג-ל), 'וכי תזכרו זבח תודה לה' לרצונכם תזכרו, ביום ההוא יאכל לא תותירו ממנו עד בקר אני ה'', רמז נפלא רמז בה ה'חתן סופר' זי"ע (בקונטרס ניות ברמה עמוד האמונה והבטחון), כי הגה תכלית האמונה הוא שיכיר האדם שכל הנעשה עמו 'חסד ה' הוא, ואף אם עדיין אינו נראה לו כן בעיני בשר ידע כי כן הוא האמת, ולכן לא ימתין עד שתתגלה הישועה בגילוי, אלא מיד 'יודה לה' חסרו ונפלאותיו' על כל

א. רמז נפלא נתן בזה כ"ק האדמו"ר מסקולען זי"ע, כי בליל הסדר הבן שואל ב'מה נשתנה' מדוע 'הלילה הזה מטבילין שתי פעמים', ולכאורה צ"ב, שהרי גם בליל ראש השנה אנו 'מטבילין שתי פעמים', את החלה בדבש וכן את התפוח בדבש... מדוע אין מקשים אז 'מה נשתנה'. אלא ביאורו, שבליל ראש השנה הטיבולים מרמזים על עניני אורה וטובה, כי החלה והתפוח וכן הדבש, כולם טעם טוב ומתוק יש בהם, וכשהכל מתוק והארה אין עושים מזה 'עסק', רק בליל הסדר, שמטבילין במי המלח שהם מרים בטעמם, וכן המרור מר הוא, את אלו מחשיבים לעשות עסק לשאול עליהם בעיצומו של לילה קדוש כזה 'מה נשתנה'...

ב. ויזכור מה שאמרו בשמו של מרן הבעש"ט זי"ע (עיי' בעש"ט עה"ת, פרשת מקץ בהערה ד, ועוד) כי זה הנפק"מ והחילוק בין 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:) לבין נחום איש גם זו שהיה אומר 'גם זו לטובה' (תענית כא.), כי ביאור 'לטב עביד' הוא - כדי שתצא טובה מתוך הרעה, מוסיף עליה נחום איש גם זו ואומר גם זו - אותה רעה טובה היא בעצם, וכדרך שנתהפך עפרו של נחום איש גם זו לחיצים, נמצא שטובה הייתה לו בעפר עצמו... ואכן, באמירה זו מהפך האדם את הרעה עצמה להיות לו לטובה.

כה אמר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (הובא בספר יסוד העבודה מכתבי קודש אות נג) ...כללו של בטחון להאמין באמונה שלימה שכל דבר הנעשה מה' שהוא טוב לכל, והכל נעשה לטובת האדם, ומה שאינו בהבנת האדם (יאמין ש)הטובה הנעשה הוא בערך דבר הנסתר מהשגה ובוודאי היא יותר טובה, וד"ל. עכ"ל. ונראה ביאור דבריו שהטובה הטמונה מתחת ההסתר כה גדולה היא עד שאין ביד האדם להשיגה... והיינו שבשעה שרואה אדם שכביכול הבורא מתנהג עמו ב'הסתר והעלמה', ונראה לו כי עולם חשך בעדו, ידע שאדרבה - באותה שעה מצמיח לו הבורא טובה גדולה אשר לרוב גודלה מוכרחים לעשותה בהשקט, בהצנע ובסתור.

וכבר נשאל הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע מיהודי 'מר נפש' לתמוה על דברי חז"ל (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה' ואמרו בגמרא ולקבלינהו בשמחה. איך תאמר שהאדם אשר הכל אצלו 'על מי מנוחות' ולא קרהו אסון אינו צריך לברך, ואילו מי שאירעו אסון עליו לברך להודות ולהלל לה'. ענהו הרה"ק, בנוהג שבעולם כשאדם מתדפק על שערי בית ה'נדיב', והלה פותח דלתיו ומבקש ושואל ממנו שטר של עשר דאלער (דולר), הרי זה סימן שברצון בעה"ב למסור לו שטר של עשרים דאלער, אלא שאין ברצונו לתת יותר מעשר דאלער לכן הוא מבקש ממנו ששייב לו עשר מתוך אלו העשרים. ואם יבקש חמישים הרי הדבר מורה שהוא עומד למסור לו שטר של מאה דאלער וברצונו לתת לו רק חמישים, לכן הוא מבקש מעמו חמישים בעד שטר המאה. המשיך ר' שלומ'קה שכן הדבר בענייננו, אם הקב"ה לקח מעמו את קרובו היקר כל כך, הרי זה מורה כי טובה רבה וגדולה עתידה לבוא עליו. על כן דייקא עליו להודות ולא חברו, כי רק הוא עומד לקבל בזו העת שפע רב מן השמים, ואילו מרעהו לא דיברו כלל בשמים.

הוסיף ר' שלומ'קה שזה המקבץ נדבות כשמבקשים ממנו 'חמישים' מיד הוא מתמלא שמחה והנאה (אף שעדיין לא קיבל מאומה לידו), כי יודע הוא שעתה עומד הוא לקבל שטר של מאה. כך על האדם 'לברך בשמחה' כי כבר רואה הוא בעין האמונה שעתיד לקבל רוב טובה.

באר הפרשה - אמור

והדרך הישרה להגיע לידי ה'הודאה' בעת הקושי, ע"י ההתחזקות באמונה שלימה שהכל מונהג ומושג מן שמיא', אין אדם מרוויח או מפסיד אם לא הוכרו בן תחילה למעלה. ואף הנראה ב'הפסד' ממון או היוק בגוף ונפש אין בו אלא טובה וברכה, ולכן אין לו כל צורך להמתין עדי בוא האורה, כי הרי הוא כרואה את האורה ממקום עמדו בחשיכה - אדרבה, ממקום החשיכה נראית האורה בבירור יתר.

אגב אורחא, כאשר יתחזק האדם באמונתו זאת, ממילא יסורו מאתו כל מחשבת אוון לעשות דבר שלא כרצונו ית' לצורך הפרנסה, ולא יעלה על דעתו לחסר תפילה בציבור או שיעור תורה וכדומה עבור עסקיו, שהרי ברור לו שלא יועיל ביגיע כפיו ועבודתו להוסיף

תודה, ויהיה אז 'לרצונכם' בשמחת הלב בשלימות, אמנם אין זה די למי שמוחזק במידת הבטחון אלא ביום ההוא יאכל, מיד 'ביום ההוא' שנעשה עמו דבר, הן לטב הן למוטב, יאכל כלומר שיאמין כי 'הנאה' באה לידו (וכדאיתא בגמרא בכ"מ ש'יאכל' פירושו 'הנאה'), ותיכף ומיד יזבח זבחי תודה בלב שלם. ומזהיר הכתוב לא תותירו ממנו עד בוקר - אל תמתין ל'בוקר', כלומר, לזמן ה'אור', כשיראה את הטובה שהייתה שמונה במה שאירעו, וכאותו שישב לו קוץ ברגלו שהודה רק אח"כ כשהבין טובתו כששמע שהספינה טבעה, וזהו שסיים הכתוב אני ה' - דעו שאני הוא בעל הרחמים, ומאתי לא תצא הרעות, ולכן ראוי לכם להודות מיד על כל מה שיבוא עליכם עוד קודם ההצלה.

הוספה נפלאה שמעתי מצדיק אחד שליט"א, דיש לתמוה על הנהגת העשיר למה לו להוציא שטר של מאה ולבקש עודף, וכי חסרים לו שטרות של 'חמישים', מדוע אינו נותן לו מיד חמישים ותו לא מידי... אלא י"ל, כי בבואו להעניק לעני חמישים, הוא רוצה תחילה לבחון את העני עד כמה הוא נאמן וסומך עליו ורק לאחר מכן הענק יעניקנו כל הטוב, על כן יעמידנו בנסיון - יבקש ממנו תחילה חמישים כעודף, ונראה אם יחזיר את אשר יתבקש בטרם שיקבל את חלקו הבא לו... על כן, התחזקו נא אימצו נא, לעמוד במשמר האמונה בעת החשיכה להאמין בהשי"ת כי עוד מעט רגע ויפציע האור כי טוב לאורך ימים ושנות חיים.

באחד השיחים שאל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את בנו הצעיר של הרב מפיעטרקוב, שעבר את מאורעות ה'מלחמה' - האם ראה בעיניו את ה'משרפות' והקרמטוריומים בהם שרפו הרשעים רבבות בית ישראל. ויען, הן, אכן במו עיני ראיתם. הוסיף הרה"ק ומיד שאלו, האם ראית גם את הקב"ה באותו מקום אפלה וחשכה... כאומר, גם בתוך ההפיכה אפשר וצריך לראות את ה', כי באמונה יראה גם שם את יד ה' שהרי אין דבר הנעשה מאליו בעולם הזה, והכל מיד ה' נעשה לטובה ולברכה, אלא שאנו מעוטי שכל להבין מה טובה יש בה.

ג. באופן דומה ביאר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, שפעמים מביא הקב"ה צרה על האדם אך ורק בכדי שיכיר בבוא הישועה בטובות הבורא, והחכם שמכיר זאת מעיקרא אינו נצרך לעבור כלל את הצרה, וזהו 'וכי תזבחו זבח תודה לרצונכם תזבחו', מתחילה תגמרו בדעתכם שהנכם רוצים להודות לה' על כל חסדיו, ובזה תצאו יד"ח ולא תצטרכו לעבור את הצרה.

ד. והוא כמו שאמרו חז"ל (חולין ז:) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מן השמים. בטוב טעם ודעת שמעתי ללמוד מדברי חז"ל הללו, כי כידוע רבו 'שיטותיהם' של בעלי המוסר כיצד והיאך יעבוד האדם את קונו, בסלאבדקא אמרו שעל האדם להכיר ב'גדלות האדם' ובזה יזהר מאד בכל זיז ותנועה, בנובהרדוק אמרו יכיר האדם בשפלות עצמו ובזה יינצל מהגאווה ומכל מידה רעה, ובקעלעם אמרו 'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', כל דבר וענין לפום המציאות ועל האדם לשקול בפלס מעשיו, מתי ינהג כך ומתי להיפך.

כל אלו תלו עצמן במאמר חז"ל ה'נ"ל, כי בני סלאבדקא אמרו - ראו כמה גדול האדם עד שבשמים מתייחסים למעשיו, ו'מכריזין' מה יעשה. בנובהרדוק אמרו ראה כמה פחותה בריה זו שנקראת אדם, כי אין בכוחה עשות מאומה אפילו לא זיז באצבע ללא עזר וסיוע ממעל. בקעלעם טענו - יישום דרכיו בשום שכל, והראיה, שהרי כל זיז וכל פעולה קטנה שלו תלויים למעלה - לטב ולמוטב...

כיו"ב, נאמר לגבי עמידת האדם בכל נסיון שנקלע לידיו, לפני הנסיון תהיה 'סלאבדקער'... זכור גדולתך ואל תתן ליצר לייאשך ולהפילך - בטענה שממילא אינך שווה מאומה, אמנם, אחר עמידתך האיתנה תהפוך ל'נובהרדוקער'... ותזכור כי מאומה לא עשית מבלי עזר ממעל.

לאדם על הנהגת הבורא בעולם, שהרי היא באה בימי ניסן - מיד אחר גמר ימות החורף וירידת הגשמים כשהפירות והצמחים באים לידי גמר, באותה שעה ממלא האדם אסמיו שבע בברכת ה', ויש חשש שמא תתגב ללבו מחשבה שהצמיחה באה לו ב'טבע' העולם - ע"י הגשמים שמצמיחים את האדמה, לזה נצטוונו להביא את ראשית הקציר לבית המקדש להשריש ולחזק האמונה שהקב"ה הוא אדון הטבע, ולא גדלה התבואה ע"י הגשמים אלא על פי רצונו ית', הוא משיב הרוח, הוא מוריד הגשם, והוא מצווה לאדמה להוציא מקרבה את כל הצומח.¹

ביסוד זה מבאר המהר"ל (שם) את המובא בגמ' (מגילה טז.) שבשעה שבא המן להלביש את מרדכי

על הנקצב לו אפילו בכל שהוא², ואין שום סיבה וטעם לעבור על רצון השי"ת. אדרבה, יבטח באלוקיו שיספק לו כל צרכיו לטובה, כי אף ש'ההשתדלות' מותרת ואף רצויה, מכל מקום עליה להיות במידה ובמשורה, וכל שהאדם ממעט בה מתוך אמונתו בבוראו, אינו אלא מרוויח להיות ידו על העליונה, להרוויח בכבוד את פת לחמו ואף להחזיק בקדושה של מעלה ולהתקשר אל אביו שבשמים³...

בדבר ה' - כשיאמין שאין טבע יתהפך הכל לטובה

בפרשתן (כג י), 'והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן'. וביאר המהר"ל מפראג (אור חדש על מגילת אסתר ו יא) ש'עומר ראשית קצירכם' בא להוכיח

ה. שמעתי זה לאחרונה מאיש נכבד אשר תחת רשותו 'רשת חנויות' (Chain Stores) בכמה וכמה ערים בארץ הקודש, ובס"ד הצלחתו עולה למעלה למעלה, ואף בשנה האחרונה פתח כמה סניפים חדשים, בבואו לערוך 'מאזן שנתי' מצא כי הרווחים בשנה הזאת עלו במספר כמותן הרווחים של השנה שקדמה לה, אלא ש'מעגל' הכספים התרחב לפי כמות החנויות החדשות, רבו ההוצאות ולעומתם ההכנסות, וסוף דבר ה'רווח' הנשאר בידו הוא ממש כדאשתקד לא פחות ולא יותר. וראה בעליל, כי ריבוי ההשתדלות אינו מעלה ואינו מוריד.

כע"ז רמזו בפרשתן (כג יז) 'ממושבותיכם תביאו לחם תנופה', שרומז על ענין הפרנסה, להודיע לבני האדם שאין הפרנסה תלויה במעשי ידי אדם כלל אלא בידי שמים כדכתיב (דה"י א' כט יב) 'והעושר והכבוד מלפניך', ואכן, כל הרוצה להגדיל קצבתו לא ירוויח מאומה מריבוי עסקיו ומתוספת השתדלות - אין לו אלא עצה אחת 'לבוא אל המלך להתחנן לו' ולבקש מהבורא על כך. והנה, בלשון בני אדם נקראת פרנסתו של אדם 'ישיבה' כאומרם 'על מה יושב פלוני'... וזהו אומרו 'ממושבותיכם' בלשון שאלה ותמיה, וכי 'ממושבותיכם' - ממקום מושבכם כלומר ממקור עבודת השדה או השתדלות אחרת, 'תביאו עומר - לחם' לאכול, לא כי, אלא 'תנו-פה', בתפילות שבפה תפעלו שיורידו לכם מן השמים לחם לאכול ובגד ללבוש.

1. סיפר לי יהודי מתושבי העיר לאנדאן, שהוצרך פעם ליסע לארה"ב, להוותו נתקף שם בלבו, והוכרח לשהות בבית החולים למשך עשרה ימים, ומכיוון שאינו מתושבי ארה"ב ואינו משלם שם על ביטוח (אינשורנס) רפואה ע"כ דרשו מעמו בסוף אלו הימים לשלם סכום עצום של \$30,000 טבין ותקילין. 'הוצאה' זו העיקה על לבו של היהודי, ושאל את עצמו, מדוע אירע לי כזאת בדיוק בהיותי על אדמת ארה"ב כשאין לי ביטוח... מדוע לא אירע לי כזאת יום אחד טרם נסיעתי בהיותי בביתי תחת חסות הביטוח שהיו משלמים את הוצאות הטיפולים... עד שאחד הרבנים 'האיר' את עיניו, וכך אמר לו, הנה ב'ראש השנה' העבר - בו ביום שכל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ונקצב לכל איש מזונותיו מר"ה ועד ר"ה, באותו יום נגזר עליך ל'הוציא' סך שלושים אלפי דאלער להוצאות רפואה, והנה בלאנדאן עיר מגורך היה עליך לעבור כמה וכמה מדורי גיהנום 'רפואיים'... עד שהיית מגיע לסך ל' אלפים, ואילו בארה"ב 'גמרת' עם כל הוצאה זאת תוך עשרה ימים... ותנצל נפשך.

2. ויהיו דבריו תואמים לדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ספר הזכות, שלח בדיבור הראשון) לבאר מה שדרשו בגמרא (שבת לא.) על דברי הנביא (ישעיה לג ו) 'והיה אמונת עיתך חוסן ישועות חכמה ודעת' - אמונת - זה סדר זרעים וכו', ובתוס' (ד"ה אמונת) הביאו את דברי הירושלמי 'אמונת זה סדר זרעים - שמאמין בחי עולמים וזרע'. ולכאורה צריך ביאור, דבפשטות היה נראה, דאדרבה, מי שאינו עוסק בעבודת השדה נחשב כמאמין יותר מהעוסק. אלא מבאר ה'ח"י הרי"ם', שעדיף האדם העוסק ביגיע כפו לצורך פרנסתו ועדיין הוא 'מאמין בחי העולמים' - שלא עבודתו ויגיע כפיו מביאה לו את טרפו וטרף ביתו, אלא הקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, זה עדיף על מי שאינו עוסק מאומה ואינו זורע כלל ואין לו במה לתלות פרנסתו רק בהשי"ת. לכן רמזו 'אמונת זה סדר זרעים' שאף במקום 'השתדלותו' אינו נכשל בהיפך האמונה, בידעו כי ההשתדלות היא ההכרחי ולא המועיל כלום לפרנסה.

באר הפרשה - אמור

אלא, שעל ידי הבאת העומר 'אנו מקבלין השי"ת לאלוה-ה שהוא מנהיג העולם הטבעי כי הוא אדון הטבע, ומכיוון שראה שבני ישראל מכירים שאין טבע בעולם כלל, והם יודעים שהכל הוא מפעולות ה', הבין שהקב"ה יראה להם, שאכן הוא מנהיג את העולם, וישנה עבורם את כל הטבע, בביטול הגזירות והדינים, ונגלה כבוד ה'.

'להזהיר גדולים - חינוך הקטנים ע"י מעשיהם של הגדולים בפרשתן (כא א), 'אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם, וברש"י, 'אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים"'. כאן רמז לן רש"י 'יסוד' בחינוך

לבוש מלכות ולהרכיבו על הסוס נכנס לבית המדרש וראה שמרדכי מלמד את תלמידיו הלכות קמיצה, וברש"י שם - דורש בענינו של יום, וששה עשר בניסן היה, הוא יום תנופת העומר. אמר להם, במה אתם עוסקים, אמרו לו, בזמן שבית המקדש קיים - כל המנדב 'מנחה' מביא סולת מלוא הקומץ ובהקרבת קומץ זה מתכפר לו, אמר להם המון, אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי בכרי כספא דידי (כא ה'קומץ' שלכם ודחה והתגבר על עשרת אלפים שנתתי לאחשוורוש), ומקשה המהר"ל, מניין ידע המן שדווקא מצוה זו של הבאת העומר היא שנצחה אותו ודחתה את עשרת אלפי ככר כסף, שמא מצוה אחרת שעשו הגינה עליהם,

שמעתי משל נפלא, אברך ת"ח נכנס אל מוכר מנעלים, המוכר קבלו בסבר פנים יפות ושאלו לאיזה מנעל הוא נצרך, בסוף דבריו שאלו, כבוד הרב, איזה מידת נעל אתן למע"כ, אמר לו הת"ח מספר 40, הביט בו המוכר ואמר לו, לא... לא... הכרת פניכם ענתה בכם שמחשובי בני התורה אתם, על כן אפתח את לבי ואגדיל חסדי עמכם לתת לכם מספר 45... אמר לו הת"ח, רק לזאת לא אסכים, כי מה אעשה עם מנעל הגדול מרגליי פי כמה, הרי אפילו פסיעה אחת לא אוכל להלך עמהם. עלינו לדעת שהשאיפה והרצון ליותר ממה שקבלנו מן השמים הוא ממש כמידת 45 למי שגודל רגלו אינו יותר מ40... ולכן אמרו בגמרא (ברכות ס:) שכשנועל מנעליו בבוקר יברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי', כי מרומז בזה שידע שהקב"ה הכין ונתן לו כל צרכו, וכל מה שעודף על זה אין בו כלל טובה עבורו, ויעכבו מללכת על רגליו.

שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו', מה שהוא צריך, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

וכן מרומז בדברי המדרש (בר"ר לד טו) לבאר את הכתוב (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מברשכם ונתתי לכם לב בשר - לב בוסר של חברו, והיינו שלא יקנאו איש ברעהו אלא כל אחד ישמח בחלקו ובחלק חברו, ויש שפירשו שנקטו חז"ל לשון זו, כי כידוע 'בוסר' הוא פרי חמוץ שלא נתבשל עדיין ואינו ראוי לאכילה, ועל דרך זה צריך האדם לראות את נחלת השני שהיא 'בוסר' כלפיו ואינה ראוייה 'לאכילה', ואם יאכל לא זו בלבד שלא יהנה אלא אף סופו להקיא...

ח. עוד 'יסוד' בחינוך הבנים למדנו כאן, דלכאורה יש להבין מדוע רימזה התורה"ק את חובת החינוך 'להזהיר גדולים על הקטנים' - באזהרת הכהנים להישמר מטומאת מת (שהרי לא מצינו שייאמר כן מפורשות בכל מצוות שבתורה - אף שבוודאי יש על הגדולים חיוב חינוך לקיים כל דבר ודבר שבתורה), אלא, כי יסוד גדול למדנו כאן היאך וכיצד היא הדרך להזהיר גדולים על הקטנים, כי אם אמור יאמר הילד הקטן מ'פרחי הכהונה' לאביו הכהן, מדוע, תמנע ממני מלהשתובב בחדוות נעורים עם יתר חברי המצניעים להם חגבים ושאר שרצים לשחוק בהם... מדוע נאסר עלי מה שלאחרים מותר (מה... וכי הם גויים...), הלא יענהו האב בחיבה ויאמר, בני יקירי, אמת נכון הדבר, שלהם מותר דבר זה, אבל אנו זכינו, ואנחנו 'כהנים', ונתקדשנו בקדושה יתירה, והיות שנבחרנו להיות 'שבט הכהונה' משרתי א-ל משום כך הפרישנו הבורא ית"ש מכל טומאה והזהירנו להתרחק הימנה במשמרת וסייגים, לגודל יקרתנו ומעלתנו על יתר שבטי ישראל.

וללמדנו אורחות חיים, בהנחלת דרך התורה לדורות הבאים, להעיר ליבותיהם הרכים של צעירי צאן קדשים, להזהיר את הקטנים רק באופן שנחדיר את ההבנה שכשאנו מונעים מהם איזה 'משחק', הליכה למקום פלוני, או 'מכשיר' שאין רוח חכמים נוחה הימנו וכל כיו"ב, אף אותם שהשכנים, החברים והידידים אינם נמנעים מכך, אי"ז

הבנים^ט, שהרוצה שבניו ינהגו וילכו כראוי בדרך התורה את עצמו בגדרי היראים והשלמים' וברוך זו תשפיע והמצוות, עליו להתנהג בעצמו בהנהגה הראויה, לשמור הנהגתו ממילא על לב בניו^י, שאף הם ילכו בדרך זו

אלא משום ש'שולחנו גדול משולחנם', כי גדלה מעלתנו על מעלתם, ורק לגודל יקרת רוממותנו, שזכינו להיות מבני עליה אנו פורשים בשמחה מכל סרך ובדל נדנדוד של היפך נחת רוח לבורא ית"ש ח"ו. ברגשי קודש אלו ודאי יתקבלו הדברים בנועם בלבבות הרכים ויעשו שורש להצמיח פרי קודש הילולים ההולכים בדרך ישראל סבא.

ט. מעשה באברך חשוב ושמו הרב א.ח.ש. שהיה משמש כ'מגיד שיעור' באחת הישיבות המפורסמות במשך כל ימות השנה, זולתי בחודש תשרי שאז היה פונה לעסוק בעסק ה'אתרוגים' לקראת חג הסוכות הקרב ובא. באחת השנים, הזכיר עצמו בפרוס חודש תשרי לפני הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היות והוא פונה למסחר האתרוגים הוא זקוק לברכת הצלחה... אמר לו הרבי, דע, לא רק בחודש תשרי, אלא בכל השנה כולה הנך מתעסק ב'אתרוגים' (כיניו לחפץ שמתעסקים בו בזהירות בעדינות ומחשיבים כל יחיד ויחיד) היינו בחורים יקרים, נשמות טהורות שיש להתעסק עם כל אחד מהם בזהירות ושמירה, בעטרת חשיבות ודקדוק לא פחות מההתעסקות עם האתרוגים. וכמו באתרוגים כך הבחורים - ס'איז דא בעסערע און ס'איז דא שוואכערע (יש טובים יותר וישנם פחות טובים), זה הכלל, סוחר טוב ובקי במלאכה מכיר ויודע כשמוצא על האתרוג 'בלעטל' (כיניו לכתם מסוים הנמצא הרבה על האתרוגים) כיצד לגרד (קראצען) ולהסירו, אם מגרדים במומחיות מאכט ער פון איהם א יופי... (בזה הוא מהפך את האתרוג ליפה עיניים וטוב רואי), אבל מי שאינו מכיר באמנות זו הרי הוא מגרד מידי חזק ופוסל את האתרוג עד שאי אפשר לתקן... וכיוון לומר שאחריות גדולה בידו, בידו להפוך כל בחור ל'יופי' או לאידך לפסלו ח"ו.

י. רמז רמז הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (פרשת קדושים) בפסוק (יט כח) 'ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם', דתיבת בבשרכם הוא כמה דכתיב 'בשביל בשרכם', ומרמז על עסקי האדם לצורך פרנסתו. ובא להזהיר את האדם 'ושרט לנפש לא תתנו' - אל תעשו שריטות, חריצין ונעיצין ב'נפש', בעד עסקי הפרנסה, ולזמן הזה, ייאמר על כל ה'כלים' הנצרכים כניכול ל'צרכי פרנסה', היזהרו והישמרו על נפשתיכם, שלא לשרוט הנפש והנשמה עבור הפרנסה.

ונכלל עוד בדבריו, כי מילתא דשכיחא היא שאין היצר 'מבקש', מסית ומדיח אלא 'שריטה' בעלמא, דבר הנראה כחסר ערך, לוותר על 'גדר' קל בלבד, ועל כגון דא הזהיר הכתוב 'ושרט לנפש לא תתנו' - אל תתנו לו אפילו שריטה קטנה, מדרס כף רגל... ויתבאר ביותר על פי המסופר שבערב ימי המלחמה דרשו השלטונות בדייטשלאנד (גרמניה) מממשלת פולין שישבו לידם את העיר 'דאנציג' שהיתה בעבר שייכת לדייטשלאנד, ובאם לאו יפתחו במלחמה עליהם, נענה אז ראש ממשלת פולין ואמר, אם אכן היו רוצים את 'דאנציג' אכן הייתי מחזירה להם למען תשקוט הארץ ולא תפרוץ המלחמה, אך מאחר שהנני יודע שהם 'מדברים' על דאנציג אך כוונתם להגיע עד ווארשא הבירה, ואם ניכנע ונשיב את דאנציג יחזרו וידרשו עוד ועוד, עד שיגיעו אל עיר הבירה ווארשא, על כן אין מנוס אלא לעמוד כנגדם ולהילחם בהם.

ולמדו מכאן בעלי המוסר, כי היצר הרע 'מדבר על דאנציג ורוצה את ווארשא', כלומר שאינו מבקש אלא פתח קטן, לעבור על גדר וסייג קל, אך מכאן תיפתח לו הדרך להפיל את האדם לגמרי, וצריך להיות 'חכם הרואה את הנולד' לעמוד על המשמר בכל הכח שלא לתת 'פתח' ליצר שיוכל להיכנס בו שעי"ז יוכל להפילו לגמרי, ואם יתאמץ עתה 'מעט' ימנע מעצמו מלחמה קשה הרבה יותר בהמשך.

יא. אגב אורחא, נוסיף כי העיקר הוא ה'לב', והרי בלשון הזה פתח ה'מחבר' את ה'שולחן ערוך' 'יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו', והנה, רבים תמהים ומתמהים לעצמם, מדוע מדברים אלי כה גבוהה, וכי כוחות כארי שוכנים בקרבי, לא אריה ולא בן אריה אנכי... אבל, האמת תורה דרכה, שגם האריה איננו החזק שבחיות מצד גופו וכוחות גופו, אלא ש'לבו' חזק ואדיר, וברגע שהוא חפץ באיזה דבר הרי הוא רוצה זאת בכל לבו, ושום מעצור ומחסום לא יעכבנו ולא יעצור בעדו ממילוי תאוות וחשק לבו, וכדכתיב (שמואל ב' יז ז) 'לבו כלב האריה', הוי אומר כי גבורת הארי היינו גבורת לבו... ומעתה יובנו דברי המחבר ודברי התנא 'הודדה בן תימא אומר הוי... וגיבור כארי', היינו חזק לבך ברצון איתן לקום באשמורת הבוקר או בכל ענין אחר שהנך זקוק ל'חיזוק', וממילא לא יעכבוך כל עיכובים קשיים ומניעות.

וכבר אמר פעם הגאון מהר"י סגל מגייטיסהעד לבחור שראהו ישן במיטתו כשעבר זמן 'קריאת שמע' ותפילה, ולאחר זמן בחצות היום מצאוהו יושב ועוסק בתורה בשלוות נפש... אמר לו רה"י, אה, אה, יש לך לב חזק...כי

באר הפרשה - אמור

כמותו, שכן הוא טבע הבנים - לעשות כמעשה האב, בלא אומר ובלא דברים מצד האב. וזהו 'להזהיר גדולים על הקטנים', שהגדולים - החורים יזהירו (היינו יאירו) את עצמם ואת הנהגתם, וממילא על הקטנים, אף הקטנים יאירו ויזהירו בוזהר הרקיע כמותם².

ובן מצינו באבי האומה - אברהם אבינו, שבעת שבאו אליו שלשת המלאכים - 'ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו' (בראשית י"ז), ופירש רש"י 'הנער' זה ישמעאל, ונתן לו בדי לחנכו במצוות, ולכאורה צריך ביאור אם

הייתי בטוח שבקומך ממיטתך ותמצא את 'מורה השעות' עומד על שעה מאוחרת תתעלף על המקום, ולמעשה... מצאתיך יושב בשלוות הנפש, רגוע כאילו לא אירע מאומה... והאמת, תפקיד האדם להבעיר את חמדת ותשוקת לבנו לתורה ולמצוות ולדרכי הקדושה.

וכבר אמרו להמשיל ממה שאירע לאחד ה'סוחרים' הגדולים שנסע מביתו למרחק מרחקים אל ה'יריד' הגדול, שם מצא אצל 'מוכר' מפורסם 'סחורה' טובה וחזקה תמורת סכום זול מאד. אחר 'דין ודברים' וכבר נגמר המקח ביניהם רצה הסוחר לשלם מעות המקח, פשפש בכל כיסיו וגילה ששכח את צרור כספו בביתו, בבושת פנים הניח את הסחורה בידי המוכר ופנה לחזור לביתו... אמנם, בטרם עזב את השוק גילה ה' את עיניו, ומצא את כל המעות שמורים היטב בכיסיו. חזר אל המוכר, אבל זה 'בישר' לו שכבר הספיק למכור את כל הסחורה לאיש אחר... אף אנו, פעמים הרבה חושב האדם לעצמו, אין כוחי במתני להתגבר על יצרי בענין פלוני ובענין אלמוני... דע, כי לאותו סוחר הוא נדמה, שרק היה נדמה לו שאין כספו בידו, ובאמת היו כל המעות שמורות היטב בכיסו, כך תדע כי טמונים בך כוחות אדירים, ובכוחך להתגבר על כל מכשול, אנא, אל תהיה כסוחר המגלה רק לאחר מעשה את 'ממונו' וממרט שערות ראשו מרוב צער וחרטה מדוע לא ידעתי מזה, הייתי קונה סחורה טובה ומרוויח בה הון תועפות.

ואל יהיה מאלו שעליהם המליץ כ"ק האדמו"ר ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע ש'נשמתם' מסכנה, כי כך היא טבעה למחול על כל המרידות והפגיעות שפוגע בו האדם, שלא כ'גופו' של אדם, שאם תענה אותו ולא תתן לו תנומה לעפעפיו, או תחסיר מעט ממאכלו, מיד הוא יתמרד כנגדך ותמצאנו חלש, ואם תוסיף למרוד בו תמצאנו חסר אוניים... ואילו הנשמה 'סובלת סבלה', ואפילו אם ימים רבים לא ילמוד ולא יתפלל גם כן לא תברח הנשמה... הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע המשיל פעם בשיח קדשו, לאדם עני וחסר כל, שעלה ברצונו להביא לפני עולליו הרכים מעט בשר עוף, אך מאחר ולא היתה הפרוטה מצויה בכיסו, יצא לשוק ורכש אפרוח קטן, בחשבו לכשיגדל האפרוח וייעשה לעוף גדול, אשחטנו כהלכה ואגישנו לפני עולליו, אך לדאבון לבו לא עברו ימים מועטים ומת האפרוח, הלך העני ושפך את מר נפשו בפני אחד מידידיו, שאלו הידיד האם האכלת אותו מדי יום ביומו, נענה העני ואמר, הרי לאכול מבשרו קניתי, ולא שאצטרך לחלוק עמו מלחמי הדל, אמר לו הידיד, אכן נודע הדבר, אחר שלא בא אוכל לפיו מיד מת, והוסיף הידיד ואמר לעני, הנה רואה אני כי היתה זו 'נקבה', כי אילו היה האפרוח זכר, היה צווח למזון בקולי קולות, אשר היית מוכרח להאכילו... אך מאחר דנקבה הויא לכן בעת אשר היתה מורעבת לא זעקה כי אם בקול דממה דקה שלא שמעת אותה כלל עד שנפחה נשמתה, כיוצא בזה - הסביר ה'חזון איש', יש בכל חד וחד מאתנו 'זכר ונקבה', 'הגוף' כמוהו כזכר הוא, ואם לא תאכילנו או לא תשקנו וכיו"ב משאר הצטרכויותיו, הרי הוא יקים קול זעקה מסוף העולם ועד סופו, לא יתן מנוח לבעליו עד אשר יבוא על סיפוקו, אמנם הנשמה זכה וברה כמוה כנקיבה - אף אם תרעיבנה עד מוות, ולא תתן לה מאכלה - תורה, תפילה וקיום המצוות, לא תקים כי אם קול דממה דקה, אשר לא תשמע לה עד שתמות... על כן 'שימו לב אל הנשמה', להאכילה ולהשקותה כראוי לה, ואז לא תמות תחת ידינו.

וכמו שאומרים בשם הרה"ק מרוז'ין זי"ע לבאר בכוונת הקרא בפרשתן (כג כז) 'ועניתם את נפשותיכם', מלשון עניית תשובה, שהרי בבוא היום יהיה מוטל עליכם לענות תשובות ל'נפש', מדוע נתתם לגוף כל צרכו ואילו לנפש לא ספקתם אפילו פחות מכדי צרכו.

יב. ובזה ביארו מה דאיתא בהגדה של פסח 'כנגד ארבעה בני חכם אחד רשע אחד תם אחד שאינו יודע לשאול', ולכאורה היה צריך לומר אחד צדיק ואחד רשע, ומדוע נקטו 'רשע' על ה'היפך' של 'חכם'. אלא, כי 'החכם' היינו ה'מתחכם' (אויבער חכם) לשאול מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו אתכם,

והזהירו בעל ההגדה, שאם הוא מתחכם, אף בנו יתחכם כנגדו עד שיצא לתרבות רעה, ונכדו כבר יהא 'תם', ובנו אחריו לא ידע מאומה ממסורת האבות ו'לא ידע לשאול' מאומה, שכן הוא דרך הבן להתנהג כאביו.

ויש לרמז ענין זה בדברי חז"ל (ב"ק צז:): 'איזהו מטבע של אברהם אבינו - זקן וזקינה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר', שבאותה מטבע של זקן וזקינה כן ינהגו גם הבחור ובתולה - הדורות הבאים, אך אי אפשר שיהא לזקן מטבע אחד, ואילו לבחור יהא מטבע אחר, והיינו שאי אפשר שהאב ידרוש מבנו דברים שאינו עושה בעצמו. ולא יתכן שיעשה האב ככל העולה על רוחו וירצה שבניו ילכו בדרך הישר... כי אין לו לבן אלא מה שענינו רואות. כה אמר הגה"צ רבי יעקב גאלינסקי, לבאר למה הם דומים - אלו הדורשים מצאצאיהם מעלות טובות שהם עצמם לוקים בהם ובפיהרסיא מזלזלים בזה. פעם היה גוי עני שקינא בעמיתו - העניים היהודים, בראותו כי על אף עניותם הרי בכל עת מצויים בכיסם כמה פרוטות, מה עשה הגוי, התיידד עם אחד מעניי היהודים, וזה גילה את אזניו בשעת הכושר, כי הם עורכים סיבובים ב'שטיבלעך' ערב בוקר וצהרים, בפשיטת יד לנדבה, ומשם מתקבצים בידם הפרוטות שבהם הם מחיים נפשם...

הלך הגוי ולבש עצמו בבגדי היהודים, ובבואו לביהכ"ס פשט ידו, ואכן, בידו ובכיסו התמלאו 'מצלצלין' למיניהם, באחד הימים שמע שאחד המקבצים קורא בקול, רבתי, שמעו נא, גר צדק אנוכי, מ"ח פעמים הזהירה התורה 'ואהבתם את הגר', מצוה רבה לתמוך בי בעין יפה... לא חשב הגוי פעמיים ולמחרת היום החל אף הוא מכריז, כי הוא גר צדק, ואכן, 'הכנסותיו' גדלו פי כמה וכמה. ויהי מקץ שבועיים ימים, והנה הוא שומע את פלוני משתיק את הקהל לפני 'אשרי ובא לציון' ומבאר לשומעי לקחו כי הוא נכד של אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב' זי"ע, וזכות גדולה היא לתמוך בנכדי הבעש"ט, החליט אותו הנכרי לקפוץ על שתי המציאות גם יחד, והחל מכריז, אנא, אחים רחמנים בני רחמנים, לאו בכל יומא איתרחיש לפניכם זכות כזאת... כי אנכי 'גר צדק' נכדו של הבעש"ט... אך למותר לציין כי הקהל רגמוהו באתרוגיהם והוכרח להימלט על נפשו. מכאן למד הגר"י, כי הסתירה שסתר עצמו גרמה לכל הקהל לצחוק ממנו ולסלקו מעל פניהם, כך ממש נראית קבלת מרות של הבנים בראותם את הסתירות בהן מתנהגים הוריהם.

וידוע מאמר העולם, המפרשים בדרך הלצה את הכתוב (בראשית יב ג) 'ונברכו בך כל משפחות האדמה' ופירש רש"י 'אדם אומר לבנו תהא כאברהם', (ונקטו אברהם ולא שאר האבות) כי אינם רוצים לחיות עם עול תורה ועבודה, ע"כ יברכו את בניהם 'תהא כאברהם' שאביו התנהג כ'תרח' ורק הבן היה כאברהם אבינו...

ומהאי טעמא נקראת מסכת אבות בשם זה כי כל מהותה של מסכתא זו ללמד ארחות חיים ונתיבות יושר, והדרך לחנך את הבנים לנהוג במידות טובות ומתוקנות הוא על ידי ה'אבות' - שהאב יתקן מידותיו וממילא ימשיכו בניו בדרכו הטובה, וכמו שמצינו רבות במסכת זו הלשון 'הוא היה אומר', שמה ש'הוא' ומהותו זה הוא 'אומר' ליוצאי חלציו.

כך רמז הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע בפסוק שבפרשתן (כג מ) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר', וברש"י, עץ שטעם עזו ופריו שוה. ומרמז, שיהיה פריו ועצו שווים כלומר שלא תהיה ירידת הדורות, וזהו הדר. ובספר 'שם משמואל' להג"ר שמואל עהרנפעלד ממאטעסדארף זצ"ל (ארה"ב) כתב כע"ז, שאתרוג רומז על הבנים ושלא יעזבו את דרך אבותיהם.

והרי כך הוא נוסח הברכה ב'ברכת האילנות' (ברכות מג:): 'ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות', וקצת צ"ב, מה ענין בריות טובות ל'ברכת האילנות', וידוע הביאור, כי הוא בא לגלות לכל הרוצה לעמוד על סוד הדבר, כיצד פרח ועלה אילן נאה ויאה כזה, לזה ייאמר, תדע שהוא נעשה ע"י ה'בריות טובות', הם נטעו והשקו, נתייגעו והזיעו סביב גידולו ובוזה נעשה 'אילן נאה' ורב פארות לתפארת כרם בית... כיו"ב, תאמר לכל גידול הבנים והצאצאים, ע"י ההורים ומורים שהם 'בריות טובות' המשקיעים כל אונם ומרצם בחינוך הצאצאים - הן בתפילת אבות על בנים, והן במעשיהם הטובים יחד עם פעולות החינוך יצא בעזוהי"ת מתחת ידם אילנות טובות לתפארת כרם בית ישראל (ללא כל ספק שכל זה תלוי בסייעתא דשמיא, ובשפיכת דמעות כמים בתפילה, אבל הנדרש מההורים לעשות הוא ככל יכולתם, וה' יגמור בעדם).

באופן דומה שמעתי מצדיק אחד המבאר את דברי חז"ל 'להזהיר גדולים על הקטנים', שזהו אופן החינוך, הגדולים - ההורים או המחנכים יאירו את דרכי הקטנים בעצם היותם גדולים, דהיינו שתהא הנהגתם הנהגה ראויה, ויהיו שונים בהנהגתם מהנהגת הקטנים. כי אמנם מחד גיסא יש לתת לצעירי הצאן הרגשת קירבה גדולה. אך מאידך, צריך

באר הפרשה - אמור

היו, לזה אמר וספרתם לכם, פירוש באמצעות מנין זה אתם מאירים כסנפרינון את עצמיכם. עכ"ל.

צא ולמד על תוקף קדושת הימים ממה שכתב הרמב"ן (ויקרא כג לו) והימים הספורים בינתיים בחולו של מועד, כלומר שבשם שחול המועד הוא הימים שבין יו"ט ראשון לאחרון של חג, כך ימי ספירת העומר הם בחול המועד בין פסח לעצרת".

ה'חיד"א' מביא משמו של רבינו אפרים (לחם מן השמים, תרומה אות כא) על הכתוב (שמות כו ד) 'ועשית לולאות חמישים', שהוא מכון על חמישים ימי הספירה הקדושים, וכמו שהלולאות המה המחברות בין היריעות לקרשים, כך אלו הימים המה ימי חיבור בין בני ישראל לבין אביהם שבשמים.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פסח תרנ"ד, עיי"ש) מביא את לשון הזוהר (תצוה קפג): **מאן הנטיר הני יומי מפסח עד עצרת אין צריך לבוא במשפט בתשרי - השומר ונוהר בסור מרע ועשה טוב בימים שבין פסח**

כן, מדוע 'ואל הבקר רץ אברהם' בעצמו, היה לו לשלוח את ישמעאל גם לזאת - כדי לחנכו למצוות. אלא ביאורו, כי אדרבה כשהאב רוצה שבנו יתחנך למצוות עליו לרוץ בעצמו - ובוזה גופא קיים אברהם אבינו 'כדי לחנכו במצוות', כי כאשר הבן רואה את אביו רץ לדבר מצוה מתוך התלהבות וחביבות למצוה, נכנסים בו רגשות הקודש, ואף הבן ינהג כמעשה אביו.

תספרו חמישים יום - מעלת ימי הספירה

בפרשתן (כג טו), 'וספרתם לכם ממחרת השבת... תספרו חמישים יום', הנה ימי הספירה בהם אנו עומדים ימים יקרי ערך הם, וגדול כוחם לטהר את האדם מכל סיג ופגם, וכמו שכתב האור החיים הק' לבאר לשון המקרא 'וספרתם לכם', וז"ל, ובדרך רמו, רמו באומרו 'וספרתם', על דרך אומרם ז"ל כי נשמות עם בני ישראל הם בבחי' הלוחות, ובאמצעות תחלואי הנפש וטומאת התיעוב יתלכלכו ויחשיך אורם, ואמרו רבותינו ז"ל (תנחומא כי תשא כו) כי הלוחות של סנפרינון

להיות ברור וניכר גבולות ההבדל בין ה'גדול' ל'קטן' (וכנודע, ללמוד מדברי רש"י (פרשת ויגש) 'וישימני לאב לפרעה', לאב - לחבר ולפטרון, ולמדנו שזהו מהותו של 'אב', שצריך לנהוג כחבר מחד, אך גם כפטרון מאידך. מספרים, שפעם בעת עריכת הסדר אצל הרה"ק מקאצק זי"ע ישב אחד המסובים ומדד את גודל חצאי המצה שבצע ל'יחץ' בכדי להטמין את הגדולה לאפיקומן. נענה הרה"ק זי"ע ואמר לו בחריפותו, 'גדול שצריך למדוד אותו, איננו גדול כי אם קטן').

פי כמה וכמה נכונים הדברים כלפי הגדולים הבאים ל'הזהיר' על הקטנים בדעת, ובאים לחזקם ולהשיבם לחיי תורה ויראה, שעליהם להישמר מלרדת לדרגתם הנחותה של אלו שעדיין לא זכו לאור באור החיים, אלא, אדרבא, להעלותם ולרוממם ולהאיר דרכם מתוך חשיכה. וכפי שהיטיב להגדיר הגרא"א דסלר זצ"ל, כי מי שבא לחלץ את חברו שנפל לבור עמוק, מוטב שיעמוד על שפת הבור ויתאמץ להעלות את הנופל אליו, אף אם אינו בטוח שיצליח להעלות את רעהו, מאשר שירד בעצמו לתחתית הבור בכדי להעלותו, כי אז הוא מסוכן שמא גם הוא יישאר שם בבירא עמיקתא...

וכה מסופר, בחור צעיר בא לשאול את פי הגה"ק הסטייפלער זי"ע האם נכון לו בימי בין הזמנים להצטרף ל'פעילים' העוסקים בפעולות קירוב 'רחוקים' משמירת תומ"צ להטות ליבם לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך הנאמנים לה' ולתורתו, לא נתו לו הגאון עשות כן, בטענה שמא יפריע לו הדבר בלימוד סדרי הישיבה. תמה בחור בפני הגאון, והרי שאלתי על ימי בין הזמנים, שבהם לא מתקיימים סדרי הישיבה כרגיל. תפס הגאון את חוטי הציצית מהטלית קטן שעליו והראה לבחור על ה'שמש' - החוט הארוך שבו כורכים את הכריכות סביב חוטי הציצית. וכך אמר לו, הנה, חוט זה היה ארוך וגדול פי כמה וכמה משאר חוטי הציצית, אך מכיוון שהרבה להסתובב סביבם בכדי לזכותם, נעשה קטן כמותם... (אמנם, מילתא דפשיטא שאין בזה בכדי למעט אפילו בכהוא זה מגודל מעלת מזכה לחייביא כאשר הפליג ע"ז בזה"ק. ולמעשה יעשה שאלת חכם, כ"א לפי מקומו ושעתו).

יג. אמר על כך הרה"ק מרוז'ין זי"ע, שהנה לפי דברי הרמב"ן יש לאסור נישואין בימי הספירה, כדרך שאין נושאים נשים בחולו של מועד, והיינו מטעם של 'שמחה', ולאידך, איתא בשו"ע (תפס א) כי הטעם לאסור שמחת הנישואין בימים הללו - מפני האבלות שמתו בו תלמידי רבי עקיבא, ויש לבאר כי הדבר תלוי באדם עצמו, שאם מטהר עצמו בימי הספירה הרי ימים אלו הם בבחי' ימי חול המועד, ואם לאו אזי אינם אלא ימי אבלות.

לעצמו קניינים טובים בנקל, ובוה יתעשר בעושר רוחני לנצח נצחים, ויחסוך מעצמו עבודה מרובה לזמנים הבאים לאחר מכן^{טז}. וכמו שביאר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נעם אלימלך בפרשת ד"ה בע"א) הכתוב בפרשתו (ויקרא כא א), 'אמור אל הבהנים בני אהרן ואמרת אליהם, וברש"י, 'אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, ופירש זול"ק, 'להזהיר גדולים פירוש בשעה שהם בגדלות על הקטנים שישארו בקדושתם אף שיהיו בקטנות, עכ"ל. פירוש שצריך להמשיך ולהאיר מהזמנים הנעלים 'והגדולים' בעת שמתעסק בתורה ותפילה גם על הזמנים החשוכים והירודים, כי על ידי זה יוכל עמוד בנסיון גם בשעת ההסתר. כי כל עניינם של 'הימים הטובים' וכל 'זמני האורה' הם ליתן לאדם כח שיוכל להתקדם ולהתעלות בעבודתו ב'ימות החול'^{יז}.

לעצרת הרי הוא מתוקן ועומד ואינו צריך לבוא לפני המלך המשפט ביום הדין.

וכך מצינו ב'אמרי אמת' (אמור ד"ה וספרתם בד"ה לא נודע השנה) מביא משם הארזי"ל שכמו שמפסח ועד העצרת הוא זמן גידול כל הפירות והתבואות, כן הוא זמן גידול הנפש^{יח}. וכן מצינו בלשון הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ב ד"ה ימי) וז"ל, וכל השנה תלוי באלה הימים^{יט}, כמו שגידול כל התבואות בימים אלו כן חיות האדם מתגלה עתה, כי הכל רמוז אל ההנהגה הפנימית (שהנהגת העולם היא מורה ומלמדת על התוכן הפנימי, ואם אנו רואים שעתה הוא זמן גידול התבואות הרי שמע מינה שזהו זמן צמיחת האדם, ושכל חיותו תלוי בימים הללו).

ו'החכם' עיניו בראשו להיות 'רואה את הנולה, לנצל ימים טובים מאירים אלו בהם יכול לקנות

יד. וכבר כתב המהר"ל (חידושי אגדות, ר"ה) שלא בכדי קבע הקב"ה מועדי השנה בהם יראה כל זכורך את פני האדון לפי התבואה הגדלה בחודש האביב ונקצרת בחג השבועות – חג הקציר, אלא, כי כגידול התבואה כך גידול האדם ברוחניות, בחג האביב - בחודש ניסן הוא הזמן המסוגל לגדול ולהתעלות, עד זמן שקוצר פירותיו הרוחניים בשבועות.

טו. נוראות כתב ב'נהר שלום' להרה"ק הרש"ש זי"ע (דף לב:) וז"ל. כי פסח וימים אלו הם שורש לכל ימות השנה, ובדרך שאדם הולך בהם – בה מוליכים אותו כל ימות השנה.

טז. שמעו נא למעשה שהיה, מלחמה עקובה מדם התחוללה בין מדינת טורקי' למדינת וונצי', באחד הימים ראה איש פשוט מבני וונצי' שבני טורקי' באים לכבוש את הגשר המרכזי של וונצי' (כידוע, שכל וונצי' בנויה במים ונחלים, והדרכים שבין הבתים והרחובות הינם על גבי גשרים), מיהר האיש ל'מפקד' הגדול וסיפר לו דברים כהויתם ומן הנראה לכל בר דעת למהר לנתץ ולשבר את הגשר המרכזי ובוה תמנע האפשרות מבני טורקי' לכבוש וונצי'. המפקד הסכים עמו, אבל לא עשה דבר עד שהצליח לאסוף ולכנס יחדיו את כל ראשי הצבא, והללו החליטו שהוא צודק ושלחו אלפי חיילים ששברו את הגשר, אבל להוות לבם מצאו שהטורקיים כבר נכנסו לתוככי המדינה ופרשו את 'דגל' מדינתם כאות נצחון... ומאחר שכבר נכנסו הרגו הרג רב וגדול בבני וונצי'. אז נענה המפקד ואמר, אויה לנו, אילו היינו שולחים מבעוד מועד בתחילת הלילה כמה חיילים יחידיים לנתץ ולשבר את הגשר, היו אלו היחידים מצילים את כל המדינה, כי ובוה לא היה כל 'דרך' לרשעים הללו לבוא עד שערי עירנו, והיינו ניצולים מהם לגמרי, ועתה... אפילו רבבות חיילים לא יעזרו לנו.

ולדין ייאמר, על דברי חז"ל (שבת לב.) 'לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטור', והיינו דאמרן לעיל, כי המתפלל קודם שיחלה מונע את המקטרג וחוסך את כל החולי מבוא אליו, והוא נפטר מכל הצרות הרבה יותר בנקל מאחר שכבר אירעו המקרה ל"ע...

גם מרמז לנו, לכל דבר שבקדושה, בעבודה קטנה מעיקרא הוא מונע מעיקרא את המפריעים והשונאים מלהלחם בו, ובוה הנו חוסך מעל עצמו עבודה גדולה וקשה לאחר זמן (הן בתיקון המידות בטרם ימצא עצמו בעיצומו של נסיון וכו', הן בקנין תורה ובכל ענין שהוא).

יז. מעשה באיש שהיה לו 'חמור' נאמן, עמו נשא משאותיו ונסע במסעותיו, ויהי היום, באמצע הדרך – שוד ושבר, החמור עם משאותיו נפל לבירא עמיקתא, לא איבד האיש עשתונותיו, הזעיק מיד את המנוף (crane) וזה עשה עבורו את העבודה בשלימות בהגביהו את החמור עם כל המשאות לדרך המלך. אחר הדברים האלה עשה האיש ק"ו בעצמו, וכך דרש, אם המנוף הצליח להגביה את החמור, מדוע עלי ליסע הנה והנה עם החמור, עדיף עבורי

הנה כתיב בריש פרשתן (כא א) 'אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא ישמא בעמיו, כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו, כתב ה'אבן עזרא' 'וטעם שהזכיר אמו קודם האב, כי הזכיר חי יותר מהנקבה ברוב', ונמצא שעל הבן - הכהן, להיטמא במיתת אמו קודם מיתת אביו, שהרי האב מאריך יותר ימים. יש שהקשו, אם כן, מדוע בהמשך הפרשה לגבי

לב טוב - להפוך לבבנו לטוב בימי הספירה
בתב הרה"ק ה'בני יששכר' ז"ע (חודש אייר ג א) שמננין מ"ט ימי הספירה עולה בגימטריא 'לב טוב' י"ח, ולרמוז לן, שבימים הללו עלינו להפך את לבבנו ל'לב טוב' י"ח. והיינו, שלא די לו לאדם להיזהר מלצער את רעהו, אלא בטוב ליבו ירבה ב'עשה טוב' לעודד איש את רעהו ולגמול עמו כל טוב י"ח.

להתחיל להשתמש עם המנוף לצורך נסיעת ונשיאת המשאות... וכך עשה, העמיס את חבילי משאותיו על המנוף, אבל משבא להמשיך בדרכו, מצא שהמנוף אינו זו אפילו מרחק פסיעה אחת, ותמה האיש מאד, על מה אירע לו ככה... עד שבא חכם אחד והאיר את עיניו, שכל ה'קל וחומר' שנשא בעצמו פריכא הוא, כי אין כוחו של המנוף אלא בהגבהת חפצים וחבילות, אבל אין לו כל כח להמשיך ולהתקדם בדרך, רק החמור הפשוט יכול עשות כן. כל זה כדרך משל לדידן, כוחם של חגים ומועדים להגביה את האדם מעל כל ה'בורות' שנפל בהם בימי החולין, אבל להמשיך ולהתקדם בדרכיו אי אפשר לו אלא ע"י עבודתו בפשטות בכל יום ויום מימות החול, ובזה יעלה ויבוא לידי מעמדו הראוי לו.

יח. פעם אמר אחד מנכדי הרה"ק רבי יצחק מפשעווארסק ז"ע שהפסוק 'פותח את ידך' ר"ת של השם הקדוש פ-א-י, והוא אחד מהשמות המרמזים על ענין הפרנסה, נענה הרה"ק ואמר שהר"ת של אותיות אלו הוא - פארגינען א יודן (לשמוח כשיש לרעהו כל טוב), וכאומר בזה תריק על עצמך שפע פרנסה וכל טוב.

יט. ידוע שרבים עוסקים בכל יום מימי הספירה באחד ממ"ח קנייני תורה, וכשתעיין תמצא שהקנין ה'לב הוא 'אוהב את הבריות, ובזה יבואר הטעם שפסקה המגפה אצל תלמידי רבי עקיבא ב"ג בעומר, שלאחר ש'הגיעו ל'אוהב את הבריות' כבר 'נהגו כבוד זה בזה'.

כ. דבר זה כבר קבעוהו חכמי הנפש (פסיכאלאגן), שהרבה נוסף לו לאדם ל'בריאות הנפש' כאשר נותן מעצמו בכל יום ויום לצרכי זולתו (י"א, דלכן אומרים 'חיים' בלשון רבים, ולא 'חי'), כי רק כאשר ישבו שנים יחדיו ויטיבו חד לזולתו, נחשבים חיים (כחיים). הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשלא מאמר כט פרשת שמות) היה אומר, שמיד בתחילת הבריאה אמר הקב"ה על אדם הראשון 'לא טוב היות האדם לבדו' (בראשית ב יח), ובאותה שעה הרי היה האדם בגן עדן מקדם, מסובב במלאכי השרת שהיו צולים עבורו בשר ומסננין לו יין (סנהדרין נט:) ונהנה מזיו השכינה, ואף על פי כן אמר הקב"ה, לא טוב היותו לבדו, והיינו כי לא היה לו למי להיטיב, וחיים כאלו הינם בגדר 'לא טוב', ורק חיים שיש בהם הטבה לזולת נחשבים לחיים טובים.

סיפר הגרמ"ד סאלאווייציק שליט"א שבצעירותו שלחו אביו הגר"ז זצ"ל למסור סכום מעות לאיש פלוני עני ואביון. התנצל הבן ושאל אם אפשר לו לדחות את השליחות לזמן מאוחר יותר, כי זה כשעה ומחצה הוא מתייגע בסוגיא חמורה מאד שלא מצא בה ידיו ורגליו ורק עתה הוא מתחיל להבינה, על כן ברצונו לסיים את לימודו ומיד לאחמ"כ יקיים שליחותו, נענה הגר"ז וסיפר מעשה שהיה אצל אביו הגר"ח זצ"ל, פעם ישב באסיפת הרבנים עם גדולי הדור, ובין הדיבורים נתגלגלה השיחה אודות הגאון רבי אליהו מייזל זצ"ל, נענה אחד מן היושבים ואמר אודותיו בנימת ביטול, שמכיוון שעסק כל כך הרבה בצרכי ציבור בצדקה וחסד על כן לא נותר ממנו ספר חידושים (ואם היה ממעט בחסדים' היה יכול ללמוד ולחדש יותר)... כשמוע כן הגר"ח נעמד על מקומו בסערה, וזעק 'כשיהודי לומד תורה, ובאמצע לימודו מבקשים ממנו לעשות איזה 'טובה' ליהודי (במקום שאינה נעשית על ידי אחרים), והוא דוחה אותם בטענה שאינו יכול להפסיק מלימודו, אזי גם כאשר הספר פתוח לפניו הרי הוא כסגור... אבל אם הוא סוגר את הספר והולך לסייע ליהודי, אזי גם כאשר הספר סגור הרי הוא כפתוח... ובזה יזכה לסייעתא דשמיא, והתורה מתברכת אצלו.

כא. פעם אחת בא לפני הרה"ק רבי ישעי'לע מקערעסטיר ז"ע איזה בנש"ק (מגזע זידיטשוב) ת"ח גדול ומקובל מופלג, ומשראה את הציבור הגדול המשחר את פני הרה"ק נתעוררה קנאה בלבו, ואמר לרבי שברצונו להטיב עמו, והוא מבקש ללמד אותו סוד האותיות ושורש השמות הקדושים, וגם ילמד אותו איך לקרוא קוויטלעך (פתקאות בהם

על בניהם שימותו' (שאו יכולים לשוב לבתיהם, מכות יא.). ובוזה יבואר היטב - דמאחר שאמותיהם של כהנים גדולים עסקו בגמילות חסדים, על כן זכו לאריכות ימים ושנים והאריכו ימים יותר מטבען - יותר מהזכרים, ושפיר אמרה תורה גבי כהן גדול שמיתת אמו תהיה אחרי מיתת אביו. כי גדול כוחו של גמילות חסדים להוסיף שנות חיים.

בצדק תשפוט - כמה עצות לדון לכף זכות

לפי מה שהקדמנו שעיקר עבודת הזמן הוא לסגל בעצמו להיות 'לב טוב', יש לנו לדעת כי בכלל 'לב טוב' הוא לדון איש את רעהו לכף זכות, ובפרט כמו שאמרו חז"ל שבימים אלו מתו תלמידי ר' עקיבא

קדושת 'כהן גדול' הקדימה התורה מיתת אב לאם כדכתיב (פסוק יא) '...לאביו ולאמו לא ישמא' - אב קודם לאם, מה נשתנה כהן גדול שזכר בו מיתת האב תחילה משאר הכהנים שהקדים בהם הכתוב מיתת האם לאב.

יש שביארו, על פי מה שאמרו בגמ' (ר"ה יח.) רבה ואביו מדבית עלי קאתו (שננו על צאצאי עלי שימותו בקיצור ימים ושנים), רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אביו דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין, וזרי שגמילות חסדים בכוחה להאריך ימים. והנה איתא שהרוצה נפש בשגנה גולה לערי מקלט - 'עד מות הבהן הגדול' (במדבר לה כה), ולכן 'אמותיהם של כהנים גדולים מספקות להם מחיה וכסות כדי שלא יתפללו

נכתבים שמות להזכרה) ע"פ סוד האותיות, איך לתקן האדם בקומה שלימה וכו'. אמר לו הרה"ק, אין לי כל עסק בנסתרות, דבר אחד אדע, כשנכנס יהודי לביתי, ואני נותן מזונות וי"ש נעשה יו"ד במילואו... 'זזה סוד מילוי שם הוי"ה ב"ה בנוסח קערעסטיר'... למלא את הוי"ד במזון ומשקה ('יהודי' בשפת האידיש נקרא 'איד' ונשמע כמי שמוציא מפיו את האות יו"ד). וידוע שהאריז"ל אמר שבאות יו"ד עצמה יש בה שם הוי"ה, שהרי האות יו"ד במילוי האותיות עולה בגימטריא עשרים, צרף את שלושת האותיות (יו"ד) הרי כ"ג, הוסף את ג' התגין שעל הוי"ד הרי כ"ו. יהודי עצמו הוא גם שם קדוש. הוסיף הרה"ק ואמר, גם אני עושה ממנו קומה שלימה, הנני נותן לו לאכול ולשתות וכמה מטבעות בכיס, ובכך הוא מתמלא מראשו ועד רגליו.

הנה ידוע שכתוב על ציונו הק' לא כעס מעולם אע"פ שקיים בנפשו יהי ביתך בית ועד ל... כל מיני אנשים ש'פרצופיהם שונים' ו'דעותיהם אינם שוות'... דוגמא אחת לכך, מה שסיפר הגה"ח רבי חיים אורי פריינד שליט"א ששמע מרבי מאיר אלפנט ז"ל שהיה שם בשעת מעשה, כידוע היה הרה"ק מכבד מאד את בני האדמו"רים, באמרו כי יש לרחם עליהם ב'רחמים רבים' היות ואבותיהם אינם משאירים להם אומנות ופרנסה אחרת זולת הרבנות. פעם אחת הגיע בנש"ק לביתו של רבי ישע'לע שהורגל שהרבי נותן לו בכל פעם מאתיים רייניש (והוא סכום עצום) ובאותו הפעם נתן לו הרבי רק מאה רייניש... קפץ רוגזו של האיש, ומרוב מבוכותו 'תבע בפיו' - רבי, הרי תמיד אתם נותנים לי מאתיים רייניש מדוע הפחתתם ממשכורתתי. השיב לו הרבי מתוך ענווה פשוטה, לאחרונה פרצה שריפה בבית המדרש (בשנת תר"פ) וצריך לבנותו מחדש, בנין הבית כרוך בהוצאות רבות, המצב קשה, ולכן נתתי לך רק מאה רייניש. ועדיין לא נחה דעתו של האיש, ובמין גערה אמר, רבי... מי שמע כזאת, לבנות לעצמך בית מדרש על חשבונאי... אמר לו הרבי, אכן, צדקו דברייך, נכנס לחדרו והביא לו עוד מאה רייניש.

הגאון רבי שלמה ברוך פראגער (בן הגאון רבי יעקב פראגער חתן מהר"ם שיק) נכנס פעם לביתו של הרה"ק רבי ישע'לע זי"ע. נענה הרבי ואמר לו עכשיו תירצתי תירוץ אחד על שבע קושיות... רש"ב התפלל על הגאונות המופלגת והמתין שיאמר לו את הפלפול הארוך. רבי ישע'לע הסביר מיד, הנה לפניך ישב כאן יהודי ושפך את מר לבו שבביתו ז' נפשות המקשות בחזקה את הקושיא 'וכי תאמרו מה נאכל', ותירצתי הכל בתירוץ אחד שנתתי לו מאתיים רייניש, והכל נתיישב בטוב טעם ודעת (הובא בספר מופת הדור).

כעין זה, ידוע כשנתן הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל את חיבורו הנשגב 'אחייעזר' לידי הגאון רבי אליהו מייזל זצוק"ל רבה של לאדז' ראה רח"ע שר"א מתפעל מאד מהספרים, על כן שאלו רח"ע, מתי נזכה לראות את הספרים של מע"כ. הכניס רבי אליהו מייזל את רח"ע אל החדר הפנימי, והראהו תיבות מלאות ב'שטרי הלוואות' שלוהו עבור התחייבויותיו לטובת אלמנות ויתומים, ואמר, הנה זה ספרי אשר חיברתי...

ואכן בסוף ימיו נענה הוא עצמו - הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, שעתה נתגלה לו כי הוצאת ספריו וכל חידושיו אינם אלא כ'משחק שעשועים' לעומת מפעליו בעזרה לאלמנות ויתומים.

באר הפרשה - אמור

על שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב:), ועלינו לעסוק (טו), 'בצדק תשפוט את עמיתך', וברש"י, 'הוי דן את ב'סוגיה' רחבה זאת. הנה איתא בפרשת קדושים (יט) חברך לכף זכות^כ, וכך אמרו חז"ל (אבות ב ה) 'אל

כב. וכבר אמרו לרמז בקרא (תהילים לד יג) 'מי האיש החפץ חיים, אוהב ימים', הדבר הראשון הקודם לכל הוא: 'לראות טוב'. ובאמת, בכל עת אפשר לאדם למצוא איזה כף זכות – כאשר יחשוב ויתבונן עד היכן מגיעה ה'לימוד זכות' שמלמד על עצמו... וד"ל.

כע"ז ביאר הרה"ק מאור עיניים זי"ע (חוקת ד"ה 'זאת התורה אדם') בפסוק 'ואהבת לרעך כמוך', כי אהבת האדם את עצמו אינה נפסקת לעולם – ואף שכל איש בשלו – מכיר ויודע היטב ב'חסרונות', מ"מ לא יגרע מחמת זה אפילו כהוא זה מאהבתו את עצמו, כיו"ב 'ואהבת לרעך' – אף אם ראית בו כמה וכמה מומים וחסרונות, אל תבט עליהם אלא עדיין ואהבת לרעך... (וכן אמר הרה"ק רבי איתמר מנאדבורנא זי"ע).

שמעתי מחכם אחד פמ"מ שליט"א, מדוע נקטו חז"ל בלשונם 'כף' זכות, כי מדרך 'המזלג' להוציא דבר אחד מתוך הרבה, כדוגמת התוחב את המזלג בבשר הנמצא בתוך צלחת מלאה שאינו מוציא אלא את הבשר, לעומת זאת המכניס כף לקערה הרי הוא נוטל ומעלה את כל אשר 'נכנס' בכף, כיו"ב, יש לך להביט על חברך עם 'כף' – לא למצוא רק חסרונותיו כמוציא במזלג דבר אחד מכלל דברים הרבה, אלא כשהינך מתבונן בו – בחסרונותיו, ראה נא עמהם יחד גם את ה'מעלות' שבו. ובזה פירשו את לשון המשנה (אבות א ו) 'והוי דן את כל האדם לכף זכות', שלא ידון רק את אותו החסרון אלא את כל האדם – כל מהותו על שלל מעלותיו.

בדרך צחות אמר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע לבאר, מהו לשון כף זכות, כי ברצות האדם ליטול דבר מאכל המונח בתחתית הקדירה, מה יעשה – יהפך ויגיס ב'כף' עד שימצא את אשר יחפץ. כיו"ב הרואה בחברו חשד של צד חובה, יגיס ויהפוך הנה והנה בצד הזכות, עד שימצא את הדרך להצדיקו.

עוד אמר בזה, משל למי שבא ללבוש מנעל לרגלו, אך לא עלה הדבר בידו מכיוון שהנעל קטנה ממידת רגלו, מה יעשה, יכניס לתוך הנעל 'כף' המיוחדת למנעלים ואז תכנס רגלו, והרואה יתמה – וכי הכף הרחיבה את המנעל, או הקטינה את רגל האדם, לא ולא. והיאך נכנסה רגלו – איני יודע, אבל זוהי המציאות – הכף דוחפת ומכנסת את הרגל לתוככי המנעל, וכיו"ב הוא ה'דן לכף זכות' – אף שלא ימצא דרך להבין את מעשיו של האדם בצד הזכות, יקח כף לזכותו וימצא תירוץ אפילו בדוחק להוציא צדקו לאור.

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע העיד על זקנו הרה"ק מהר"י זי"ע שהיה אוהב מאד את דרך פלפולה של תורה, ובכל עת מצוא היה מתפלפל כדת של תורה (כשיצא ספר חידושי הרי"ם שיש בו חידושים הרבה בדרך הדרוש והפלפול, הורה לנכדיו שירכשו את הספר הזה). ובעצמו ביאר טעם הדבר כי לפעמים קשה מאד ללמד זכות על יהודי, אך בדרך הפלפול אפשר תמיד ללמד זכות. ומתוך אהבת ישראל יתירה זו אהב הרה"ק את דרך הפלפול.

מעשה ברב גדול מישוראל שדרש דרשתו בביהמ"ד גדול ומפורסם בארה"ק, והנה רואה הרב שבירכתי ביהמ"ד יושבים שניים שאינם פוסקים לרגע מלשוחח ביניהם (והדבר הפריע לרב), בגמר הדרשה עברו קהל השומעים להודות לרב על דיבוריו הנפלאים ואף אלו השניים באו בין כל הקהל... וישאלם הרב, על מה הנכם מודים, וכי דבר אחד מדברי נכנס באזנכם, ויען האחד מהם, הנה חברי העומד לצדי מבני חז"ל הוא, ואינו מבין את שפתו של הרב, כי רק ענגליש (אנגלית) יבין הלה, ע"כ ברצונו כי עז לשמוע את דבריו החוצבים להבות אש של הרב בא ונתיישב לידי ואנכי הקטן תרגמתי לו את כל דברי הרב בדרשתו הנפלאה. לימים סיפר הרב את דבר המעשה לפני תלמידיו, והוסיף לומר, הביטו וראו 'דן לכף זכות' עד היכן הוא בא...

וכבר אמר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע (עשר צחצחות בערך רי"א מקאלוב) ש'דן את כל האדם לכף זכות' בגימטריא 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'. ורמזו בדבריו (נטעי אשל) שעל האדם לדון את חברו לכף זכות אף כשהדבר עולה לו ב'מסירות נפש', וסמך לדבר כי כשם שעלינו למסור את נפשנו על יחודו ואחדותו יתברך שמו כך עלינו למסור את נפשנו לדון איש את רעהו לכף זכות.

כה אמר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע דלכאורה צ"ב, מדוע אמר 'בצדק תשפוט את עמיתך' ולא אמר 'לכף זכות' תשפוט וכיו"ב (שהרי אינו 'בצדק'), אלא, כי אכן, עפ"י הרוב נראה לו לאותו 'דן' שה'כף זכות' רחוקה מן האמת כרחוק מזרח ממערב – אבל מה יעשה, הרי הוא מחויב לדון לכף זכות... לכך אמרה תורה, אנא, דון אותנו לצד זכות ולבסוף יתברר לך שאכן דנתו 'בצדק' כי ברוב המקרים יימצא שכך היה.

מעשה היה לאחרונה באחד מה'תלמודי תורה' בארה"ק (מפי בעל המעשה, מנהל הת"ת), אחד המלמדים התלונן בפני המנהל על תלמידיו שאינם סרים לדבריו ואינם שומעים בקולו, וסימני חוצפה ניכרים בהם... באותו זמן ביקש המנהל לערוך 'רשימה' של שמות אימהות התלמידים (בכדי שיוכל להתפלל עליהם בשם ושם אימם), ונכנס לאותה כיתה והחל לשאול את התלמידים בזה אחר זה - כל אחד מה שם אמו וכולם השיבו לו בשפה ברורה, זולת תלמיד אחד שלא אבה לענות בשום פו"א, ואמר למנהל איסור גמור הוא על הבן לומר את שם אמו... חזר המנהל ואמר לו, אם המנהל שואל, מותר 'לגלות' את השם שלה, אך הילד חזר על דבריו 'מ'מעג נישט זאגען' (אסור לומר), נדהם המנהל לנוכח חוצפתו של ילד זה, אשר ממאן לשמוע בקולו, ולנגד רוחו עמדו דברי המלמד כי כיתה זו אין לה 'משמעת' ודרך ארץ כלפיו, מה גם שכל זה היה לעיני כל הכיתה, והרגיש שמוכרח הוא 'להעמידו על מקומו' למען ישמעו וייראו... וחזר המנהל לומר לילד שאם לא יאמר לו עתה את שם אמו יענישנו וגם יוציאו מחוץ לכותלי בית תלמודם, ובכ"ז, הילד משך בכתפיו, כאומר, עשה בי כרצונך, אני את שם אמי לא אוציא מפ"י... מיד אמר המנהל לילד שיעמוד על יד הכותל, ופתח בדברי תוכחה וכיבושין בגנות החוצפה, שבתחילה אינם שומע בקול המלמד, ועתה הגדיל עשות שגם אינו שומע בקול המנהל, ובסופו של דבר לא ישמע גם לקול הרבנים עד שלא ישמע למצוות ה'.

ב'הפסקה' ניגש הילד אל המנהל וביקש מחילה, ענהו המנהל, אם ברצונך לשוב בתשובה טוב הדבר ואף אני אפתח 'דף חדש', ועתה אמור לי את שם אמך, 'גילה' הילד ואמר את 'השם המפורש' והיה זה שם שאינו מצוי כלל במחוזותינו, ממש 'בל יראה ובל ימצא', מיד 'תפס' המנהל כי הילד מתבייש בשם אמו ועל כן לא רצה לגלות רבים, ושאלו האם הנך מתבייש בשם זה, והחל הילד לבכות...

מסיים המנהל, אילו לא היה ניגש אלי מעצמו הרי לעולם ועד הייתי מתייחס אליו כמחוצף חסר תקנה וקשה עורף שצריך לייסרו ביד קשה, ולא הייתי יודע שאדרבה, לא מיניה ולא מקצתיה, אין כאן שמץ חוצפה אלא בבושתו המרובה נמנע מלענות לי. מכאן נלמד עד כמה צריך לבדוק ולחפש בטרם נשפוט את התלמידים לרעה...

סיפר 'מלמד' אחד אשר בטבעו הינו דייקן מאוד, ומקפיד תמיד להגיע אל הת"ת בזמן, ומעולם אינו מאחר. והנה יום אחד אירע לו אונס גדול אשר מחמתו הוצרך להתעכב, ומאחר שראה כי הנה עומד הוא לאחר בפעם הראשונה בתולדותיו מיהר לעלות על טעקסי (מונית) ש'תובילו לשלום ותגיעו מהרה למחוז חפצו', אך בדרכו נתקל ב'פקקים' (טרעפיק), ובעל כרחו נכנס לבית תלמודו כחמש דקות לאחר הצלצול... ברגע שעמד בשערי הכיתה מיהר אחד הילדים הרים את ידו גבוה והראה לו על השעון... ויקצוף המלמד מאוד על חוצפתו של התלמיד שרוצה להוכיח אותו על האיחור, ומה גם שזה לו האיחור הראשון בתולדותיו, והרי טרח רבות להגיע בזמן... ורצה להשיב לו מנה אחת אפיים, אבל, מעודו קיבל על עצמו - חבי כמעט רגע עד יעבור זעם... שלא להגיב בשעת כעס אלא רק לאחר חצי שעה (ומי יתן והכל ילמדו ממנו הנהגה טובה זו, ובכך ימנעו מחלוקות הרבה בישראל), והתאפק בכוחות לא לו ופתח במסירת השיעור כאילו לא היה כלום, כשבכל משך השיעור דמו בוער בקרבו. מיד בהישמע הצלצול ה'מבשר' על תחילת ההפסקה מיהר אותו הילד אל המלמד כששוב הינו מורה על השעון וקרא לעברו בקול, רבי... רבי... אתמול קניתי את השעון, ועדיין לא הראיתו לאיש בעולם, כי רציתי שהרבי יהיה הראשון שרואה אותו... הנה, מלבד שיש ללמוד מכאן עד כמה היא הנהגה טובה שלא לענות בשעת כעס וכמה היא מונעת קלקלה מרובה, יותר מכן יש ללמוד עד כמה צריך לדון לכף זכות, וגם במקום שנראה בעליל שאין שם שום צד זכות....

ועל כגון דא כבר כתב הרמב"ן (יט יז) לבאר מה שנאמר בפרשת קדושים 'לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא' - שלא יכסה שנאתו בלב ויראה לו כלפי חוץ כאילו אין לו טינה בלב, אלא 'הוכח תוכיח', שיפנה אליו וישאל אותו מדוע עשה לו כך וכך, עיי"ש, והיינו טעמא כי הדבר מצוי ושכיח טובא שאם ידבר עימו אזי יתבררו הדברים לאשורם שמעולם לא היה כאן עלבון ופגיעה וכיו"ב.

בשנת תרל"ד לפ"ק עלה הגה"צ רבי אריה מרדכי ראבינאוויטץ זצוק"ל (בן הרה"ק רבי יהושע אשר מפריסוב זי"ע בנו של הרה"ק ה'יהודי הקדוש' מפרשיסחא זי"ע) לחונן את עפר ארץ ישראל ולהשתקע בה במסירות נפש (בימים ההם שררה עניות ודחקות גדולה בארץ ישראל, ואעפ"כ עזב את כל בני משפחתו ועלה בגפו עם הרבנית ושבעת הבנים להתיישב בארץ ישראל), בטרם יצא לדרכו הלך להיפרד מגדולי צדיקי דורו אשר בפולין וגלילותיה סביב, בין השאר נסע לטריסק כדי לקבל את פני הרה"ק רבי אברהם המגיד מטריסק זי"ע, והיה כאשר הגיע לשם נכנס לבית המדרש ומצא את ביהמ"ד מלא מפה אל פה, על הבימה עמדו שני עשירים ומבכים מרה בדמעות שלישי, וכל הקהל עומד ושומע דבריהם בחרדת אלוקים.

תרון את חברך עד שתגיע למקומי, וכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שפ"א אבות, שם) בלומר, ולמקום

וכה סיפרו השניים, שותפים אנו בעסקים גדולים, לצורך העסקים הוצרכנו ללכת ב'דרך רחוקה' כדי לקנות סחורה. לשם כך לקחנו עמנו צרור כסף בסכום גדול מאד. על אם הדרך ראינו איש עני ואביון הנשרך ברגליו ושקו על כתיפו, וקראנו לו להצטרף עמנו בנסיעתנו, הלה הודה לנו מכל לבו מאחר שאף מחוז חפצו דומה היה לשלנו. במשך הדרך נתוודענו למעשי האיש כי נתברך בצאצאים בליעה"ר, ובכדי להביא לחם לפי הטף נדד לעיר רחוקה ושימש כמלמד דרדקי בבית אחד הכפריים, עתה משעברו כמה שנים נאסף בידו סכום כסף הגון, והינו חוזר בשמחה לביתו כדי להשיא את בנותיו בע"ה, וכה המשיכו לדבר ולשוחח בנעימה בעת הנסיעה.

לקראת שבת קודש נכנסנו לעיירה אחת שם שכרנו חדר מרווח באחד הפונדקים כראוי לעשירים כמונו, ובנדבת רוח אף שילמנו מכספנו ושכרנו חדר נאה עבור המלמד העני שנסע עמנו, וכך עברה השבת בטוב ובנעימים - להתענג במאכלי ערבים ובמיני מטעמים, ובכל הזמן הודה לנו העני מעומק הלב על החסד שגמלנו עמו, במוצאי מנוחה מיהרנו לבדוק את צרור המעות, וחשכו עינינו לראות שחסרים לנו מאתים כסף צרוף, ואף לאחר חיפושים בכל פינות החדר לא מצאנו את הסכום הגדול, מיד עלה בלבנו חשד שמא אותו עני מסכן שלח ידו בכסף שאינו שלו, כי קרוב לוודאי שחמדת הממון העבירה אותו על דעתו ודעת קונו וגזל כסף שאינו שלו.

על כן, קראנו לו, ובדרכי נועם ביקשנוהו שישב את הגזילה אשר גזל... אך הוא עמד משתומם על שחושדים בו, והבטיח שמעולם לא נהנה מממון גזל, וחלילה לחשוד בו על הדבר הזה, כראותנו כי איננו 'מודה' החלנו לדבר עמו קשות - שאם לא ישיב הגזילה ייענש קשות, והתחלנו להכותו מכות רעות ונאמנות כדי שיודה על האמת, ועל הכל הטחנו בו דברים קשים כגידיים - כיצד תשלם לנו רעה תחת טובה, אחר שלקחנו אותך בעגלה ראויה לשמה ואף הוצאנו עליך את כל הוצאות השבת... ועדיין הוא בשלו - לא אנכי הגנב, משם ניגשנו למשמש בכיסוי בע"כ, ואכן אחר בדיקה קצרה מצאנו צרור מעות תפור למעילו מבפנים ב'חוט אדום', קרענו את פנים המעיל והוצאנו משם מאתים כסף צרוף...

ועדיין טען העני בכל התוקף - כסף זה צברתי במשך שנות עבודתי כמלמד דרדקי ושלי הוא. ואילו אנחנו הסוחרים דחינו את טענתו, כי היאך נזדמן לו סכום מעות כאותו הסכום שהיה לנו בצרור כספנו, ולא עוד, אלא שלשמע ה'קולות' נכנסה בעלת הפונדק והוסיפה 'הוכחה' שעתה רואה היא בגודל רמאותו כי הלה ביקש ממנה בערש"ק 'חוט לתפירה' והיא נתנה לו חוט אדום... ואף שהוא טען שצרורו היה תפור מתמול שלשום לא קיבלנו טענותיו, והיה ברור ונהיר לנו כי זה גנב מאתנו את הסכום החסר לנו. על כן היכינו אותו מכות נמרצות ונטלנו את 'כספנו' לקול מחאותיו ובכיו כי נחוס ונרחם עליו - והמשכנו בדרך אל היריד כשהעני נשאר פצוע וחבול.

והנה אך יצאנו מן העיר ועדיין לא נתרחקנו הרבה, השיגה אותנו 'עגלת הדואר' ושליחם מסר לאחד הסוחרים מכתב בהול ששלחה לו בני ביתו - וכה נכתב בו, בטרם צאתך לדרך הייתי זקוקה בדחיפות למאתיים רובל כסף, נטלתי מהצרור שהכנת לקחת עמך את מלא הסכום, ולא היה סיפק בידי להודיעך על כך עד עכשיו, על כן שלחתי מכתב זה... עתה חשך עולם בעדנו כי נוכחנו לדעת שחשדנו בכשרים ואף היכינו אותו בחינם, מיד שבנו על עקבותינו בדרך חזרה לאותה אכסניא שמא עדיין נמצא שם העני, ונוכל להשיב את ה'כבשת הרש' אשר גזלנו מעמו ולפייסו על המכות והבזיונות שנחל מאתנו. אך... בהגיענו לשם שמענו, שלבו של העני לא עמד במעמסה הכבידה, ובפרט אחר מכות נאמנות כאלו ומצבו קשה עד למאד, מיד קראנו לרופא מומחה שירפאהו אך ללא הועיל והעני שבק חיים לכל חי... כאומר... שבמו ידינו שפכנו דם נקי בישראל, במקום לדון אותו לכף זכות.

לא ידענו נפשנו מרוב צער וחרטה - אף שהיה הדבר נראה בעליל כי הוא גנב סכום כזה והיה לנו לכך הוכחות שונות, מכל מקום הרי כך עלתה בידינו... בצערנו החשנו צעדנו אל הרבי - המגיד מטריסק בבקשה שיוורה לנו דרך תשובה, הקשיב המגיד לדברינו, ולאחר השיב, עצם הצער הנורא והחרטה העמוקה הוא לכם לכפרה, ועתה קבלו עליכם לפרנס בדרך כבוד את האלמנה והיתומים ביד רחבה כל ימי חייהם, ואף תשיאו את היתומים ביד רחבה ממש כמו שהינכם נוהגים בצאצאי בניכם שלכם (י"א שגם ציום לצאת לגלות' במשך שנה תמימה). ולבד מכל זה עליכם לאסוף את כל תושבי העיר הזאת אנשים נשים וטף מנער ועד זקן, ותספרו להם את כל המאורע מתחילתו ועד סופו, וע"י הבזיונות עם הזיכוי הרבים שילמדו כל מוסר עד היכן יש לדון את כל איש מישראל לכף זכות אפילו כשנראה כמעט בבירור שהחשד אמת הוא - זה יהיה לכם לכפרה.

הברך אי אפשר להגיע לעולם, כי לא כל העות בני אפשר שיגיע האדם למצב של חברו, כי בכדי להגיע אדם שוות, ולכן אל תדון לחברך בלליג¹. והיינו שאי לאותו מצב שחברו שרוי בו, הן ברוח הן בגשם, הן

סיפור זה נהג בנו רבי יהושע אשר זצוק"ל לספר לצאצאיו, למען ידעו דור אחרון עד כמה חובת האדם לדון לכף זכות אף אם נראה לו ברור כשמלה כי הלה חטא ופשע כנגדו, כי פוק חזי מה עלה בגורל שני עשירים אלו עד שרצחו נפש את הנקי מכל צל עוון...

כג. מסופר על נפוליאון קיסר צרפת, שבאחד הפעמים בברחו מפני חיילות רוס² נכנס במנוסתו לבית אחד היהודים, והתחנן על נפשו שיתן לו להסתתר בביתו מחמת הרוצחים, החביאו היהודי בזווית הבית, הערים מעליו סדינים, כרים וכסתות לרוב לבל ירגישו בו. ואכן, את אשר יגור בא לו... חיילי רוס³ נכנסו אל הבית והחלו לחפש בכל פינות הבית, ואף לזווית זו הגיעו, והחלו להסיר מה'הר' כר אחר כר, וכסת אחר כסת, וכמעט שתפסוהו... אך בהגיעם לתחתית ה'הר' שהיה מעליו עזבו את הבית וניצל מידם.

לאחר ששב לארמון מלכותו, שלח לקרוא ליהודי שהצילו, ואמר לו 'נקבה שכרך עלי ואתנה'. העז היהודי ושאל את המלך, מה הייתה הרגשתו בשעה שהסירו החיילים את הסדינים - אחד אחד, וכבר היה כפסע בינו לבין המוות. ויקצוף המלך על חוצפתו של היהודי וחמתו בערה בו, ויצו את עבדיו משרתיו עושי רצונו לתלותו מיד על העץ, הללו העמידו את עמוד תליה, וכבר כרכו את החבל סביב לצווארו... אז נזדעק המלך - הרפו ממנו, והורידוהו לחיים ולשלום.

כשוב היהודי אל המלך, נענה המלך כהרגשתך זה עתה - כשהחבל כרוך על צווארך, זאת ממש הייתה הרגשתך באותה שעה שהסירו החיילים את הסדינים, ושמא תשאל מדוע הוצרכתי להפחיד אותך כ"כ, ולהוציא נשמתך שבקרוב מרוב פחד, כי הרגשה זאת אי אפשר בשום אופן להסביר איש לרעהו - עד שירגיש אותה בכבודו ובעצמו. על כן הבאתי אותך לאותו מצב כדי שתבין את אשר עבר עלי באותם הדקות בביתך.

כיו"ב לעניינינו - לעולם אין האדם יכול לתאר לעצמו על מה ולמה עשה לו פלוני כך וכך, ומדוע נוהג הוא במנהג פלוני, ואם כן, מה לו לדון את חברו כשאינו יודע מה הם הסיבות למעשיו...

וכה פירש הרה"ק מקאצק זי"ע (ספר עמוד האמת אמת ואמונה אות תרנח) את דברי חז"ל (תנחומא פנחס א) כשם שפרצופיהן אינן שוות כך דעותיהם אינם שוות, מה ענין זה לזה, אלא בא לרמז, כשם שאין לך טענה על חברך מדוע אין פרצוף פניו דומה לשלך, כך אין כל מקום לטענה על רעך מדוע אין דעתו כדעתך... כי כל אחד יבין וישכיל בדעו ושכלו שנתנו לו מן שמיא, כפי שעלה ברצון הבורא ית"ש.

באמת אמרו להקל על האדם את הדרך לבוא לדון לכף זכות, ע"י שיבין כי לכל איש ואיש ישנם תכונות הנפש שונות, ומצבים אחרים, ומשם שורש כל התנהגותו, מה לך כי תלין עליו, אולי כשתכיר ותבין את תכונות נפשו גם הנהגתו תהא מובנת, וכמו שלא תתמה על מי שיש לו מעצור בשכלו ל"ע, ואינו בריא בנפשו - מדוע הוא מעולל כך וכך... שהרי ידעת כי דעתו משובשת עליו. כך כשתראה את רעך אומר ועושה דברים שלא כראוי, תדמה שיש לו איזה מעצור בהבנת אותו ענין, ואל תמהר לדונו לכף חובה.

אמרה נאה מתאמרא בשם הגה"ח ר' אליהו ראטה זצ"ל, דהנה הרבה מחלוקות מתהווים מוויכוח שיש בין שניים, אך אם נתבונן היטב נראה שאין כאן כל מקום למחלוקת, שהרי מהותו של וויכוח הוא, הראשון יאמר, מן היושר לעשות כך וכך - כי כך היא הבנתו, לעומתו זועק חברו, 'היאך תאמר כדבר הזה, וכי אין לך שכל בקדקודך, הרי כל בר דעת מבין שטעות גדולה היא זאת, וההיפך הוא הנכון', ובאמת, כל הסיבה והטעם שהראשון סובר כצד פלוני הוא רק מחמת שבי'חכמה בינה ודעת' שחננו ה' מבין כך וכך, וכן מה שחברו אינו סובר כמותו, הוא גם כן לפי החכמה שחנן ה' אותו, ואם היה הדבר להיפך - שהיו נולדים כל אחד בשכלו של רעהו, אז היו פני הדברים להיפך, והיו מתחלפים בטענותיהם. נמצא שאין ביניהם כלל ויכוח מהו הנכון לעשות, ושניהם שווים שעל פי שכל פלוני צד א' הוא הנכון, ועל פי שכל פלוני צד הב' הוא הנכון, אם כן אין כאן שום 'חילוקי דעות', ומדוע יבואו לידי 'פירוד הלבבות'.

הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע כינה פעם בתואר 'צדיק' ליהודי אחד שלא היה ידוע כל כך כירא שמים. שאלו אחד מהסובבים בפליאה, וכי לזה האיש 'צדיק' ייקרא... נענה רבי שלומיקה ואמר, הנה הכתוב אומר (ישעי' ס כא) 'ועמך כולם צדיקים', והנני מאמין שכל דברי התורה 'אמת' - הרי שבוודאי יהודי זה צדיק הוא, ואם יש לך

באר הפרשה - אמור

הרע שבתברו. ביסוד זה ביאר הבעש"ט הק' זי"ע (הובא באוצר החיים להרה"ק מקאמרנא זי"ע פר' משפטים) את המשנה (אבות ב ה) 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו', אל תדון את חברך לפרש מעשיו כי רעים המה, כי הסיבה שהינך רואה את הרע אינו אלא עד שתגיע למקומו - כי הגעת למקומו, והנך לקוי באותו חסרון. והרי הדבר הומה למסתכל דרך ה'מראה' (שפיגע"ל) שרואה בראי העומד נבחו, את עצמו ואת חסרונותיו... (מאור עיניים פר' חוקת) ⁷⁷.

מצד הכשרונות הן מצד תכונות נפשו, הן מצד משפחתו הן מצד מקום סביבתו, חבריו וידידיו וכו', עליו להיוולד מחדש לאותם ההורים כשל רעהו - באותו גיל ומעמד וכו' וכו' ואף אז מי ערב בעדו שתהא הבנת שניהם שווה, אבל בלאו הכי, היאך ידין את חברו לכף חובה ח"ו, וזהו אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, באומה, דבר זה לעולם לא יקרה, על כן עצור נא מבעוד מועד מהיות 'דן' את כל הנקרה בדרכך.

רואה נגעי עצמו - מדוע ידין לכף חובה

באמת אמרו, דלכן ברא הקב"ה לאדם שני עיניים, כדי שבאחת מהם יתבונן במעלות חברו וביתרונותיו. ובשנית יראה חסרונותיו ונגעי עצמו... ואוי

יתירה מכך ביארו בספרים שכשרואה אדם איזה חסרון אצל זולתו, יתבונן היטב בעצמו וימצא שהוא עצמו ננוע בחסרון זה, ופגימה זו היא מראה לו את

קושיא, אין הקושיא אלא על היהודי (איך ובמה הוא צדיק) ולא על הפסוק... (ברם, פשיטא ואצ"ל שיש להיזהר מ'חבר רע' ולא אמר כן ר' שלומק'ע אלא ללימוד זכות).

וכבר אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפירוש הפסוק (יט ז) 'לא תשנא את אחיך בלבבך', אל תשנא את אחיך על שיש לו 'לב' אחר, ומהלך מחשבתו בדרך אחרת מהילוך מחשבתך. כד. אמרו המושלים, מעשה בעיירה אחת, שיצא קול הברה על החלבן שהוא מוכר את הגבינה וחריצי החלב במשקל מרומה - באמרו על שמונה מאות גרם כי קילו שלם הוא... וכבר טענו כן כל בני העיירה, עד שהאופה החליט לבדוק אחר מידותיו של מחלק החלב, ואכן שם על לב, שאינו מוכר במידה נכונה, ומיהר לקבול על כך לפני הדיינים בעיר שהזמינו במהרה את החלבן ל'דין', מששמע החלבן את הנטען עליו, ענה בפשטות ותמימות ואמר, ברשותי משקל 'מאזניים' בו הנני שוקל את מנות הגבינה כנגד דבר אחר שמשקלו 'קילו' שלם, ומהו אותו הדבר, בכל יום בבוקר לוקח הנני כיכר לחם אצל אופה זה, כשהאופה אומר שמשקל הכיכר 'קילו', וכנגדו אמדוד את כל מאכלי החלב שאמכור לבני העיר. נמצא שאם ישנו חסרון בגבינותיי אין הקלקלה תלויה בי אלא בכיכרותיו של האופה. הדברים יצאו מפי החלבן לפני האופה חפו.

מכאן למדנו. א. שלעולם אי אפשר לאדם לעולל לחברו טובה או רעה, כי כל אשר יעשה לחברו יקבל בחזרה אצל עצמו. כאותו אופה שתבע את החלבן ונתגלה קלונו ברבים. ב. והעיקר נלמד, שבטרם הילוכו לפשפש במעשי רעהו למצוא בהם חסרונות, יפשפש קודם בנגעי נפשו, ויראה שאף הוא עצמו מלא בחסרונות ומכף רגל ועד ראש אין בו מתום. ויתקן עצמו תחילה, ורק לאחר מכן יבוא לתקן את חברו.

מסופר על אחד שנישא בשעטמו"צ, ולדאבון לב לא עלה יפה 'שלום ביתו', פנה האברך ליועציו והם ייעצוהו לקנות לבני ביתו מתנה טובה - איזה חפץ שתשתמש בו מידי יום ביום, ובזה תתפייס דעתה. בדק החתן ומצא שבין שלל חסרונותיה אף איננה שומעת כהוגן - ובכל עת דברו אליה איננה שומעת ומבינה את אשר הוא דובר אליה, על כן החליט לרכוש לה 'מכשיר שמיעה' אשר בעזרתו תוכל לשמוע היטב היטב. ויפן האברך ל'מכון לשמיעה', והציע לפני המומחה את חסרונה של בני ביתו. אך המומחה נענה 'כלי עזר' זה נקבע על גופו של אדם - כי יש כמה דרגות בזה, ולפי גודל חסרון השמיעה כך יש להגביר חוזק עזר הכלי לשמיעה... אך הוא התעקש לאמור שעיקר מטרתו בזה לתת מתנה ב'הפתעה' (a surprise), ואיככה יוכל להחיש אותה אל המומחה. מכיוון שכן אמר לו המוכר לך נא לביתך ובדוק בעצמך עד היכן פני הדברים, פנה האברך אל ביתו בשעת צהריים ומצא ש'בני ביתו' שוהים בזו העת במטבח הבית אצל הקדירות. ממרחק שאל את בני ביתו - איזה תבשיל הכנתם היום, ואכן 'אין קול ואין עונה'... משם התקרב יותר אליה ושאל שוב את שאלתו ושוב לא נענה במאומה, נכנס האיש אל תוככי החדר ושוב שאל שאלתו, ואף עתה אין קול ואין עונה. עד שקרב אליה ממש ושאלה בקול ברור, מה הכנתם לאכול בהאי יומא, שמע אותה אומרת, זה לי פעם הרביעית שהנני עונה לך - מאכל פלוני הוכן היום... מדוע לא

באר הפרשה - אמור

מוטב שתשב זמן ניכר בבדידות מחוץ למחנה, שם תשהה רק עם עצמך בלבד, וכך תוכל לפשפש במעשיך ולהתבונן בנגעי עצמך...

יהי ה"א עמנו, שנוכה להתרומם ולהתעלות בקדושת הימים האלו, ויאירו ויזהירו כזוהר הרקיע - הן הגדולים הן הקטנים, למהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה, בכל 'מידה' טובה ונכונה.

לו למי שמהפך ביניהם, ומביט על נגעי חברו ואילו על שכם עצמו הרי הוא מטפח ואומר, כשר אני...^{כה}

מועתה תבין את ביאורו של רבי ישראל סלנטער זצ"ל, דלכן על המצורע לשבת 'בדד מחוץ למחנה', כי המצורע לוקה על חטא הלשון - אחר שהוא רואה את נגעי רעהו ומדבר עליו סרה. על כן אמרה תורה, אם הינך אכן 'מבין' כל כך בנפשות בני האדם ובנגעם,

שמעת את תשובתי עד עתה. או אז נוכח לדעת כי הוא צריך מכשירים וכלי עזר לשמיעה ולא היא כלל וכלל. כיו"ב לדידן, כל חסרון שתמצא בחברך אינו אלא מחסרונותיך.

כה. והנה בנוסח 'קדושה' אומרים 'נקדישך ונעריצך כנועם שיח סוד שרפי קודש' (וי"א נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום), וכיצד מקדישים אותו שרפי הקודש בשמי מרום, איתא ב'אבות דרבי נתן' (פי"ב אות ו) וז"ל, 'שבשעה שפותחין את פיהם ואומרים שיר, זה אומר לחברו פתח אתה שאתה גדול ממני וזה אומר לחברו פתח אתה שאתה גדול ממני וכו', וי"א כתות כתות הן כת אחת אומרת לחברתה פתחי את שאת גדולה ממני שנא' וקרא זה אל זה ואמר'. ואמרו 'בעלי המוסר' ללמוד בפשטות, שלא רק שיש על כל יחיד ויחיד לתת באהבה רשות זה לזה, אלא גם בין כלל ישראל לשבטיו ולעדותיו השונים יש לנו לומר לבני כת אחרת 'את גדולה ממני', ומיני ומיניך יתקלס עילאה.